

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

«29» вересня 2021 року протокол № 7

**Введено в дію наказом директорки
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

від «30» вересня 2021 року № 01-01/68 О.Д.

Директорка

В.В. Сидоренко

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«Психологія батьківства та його психологічний супровід»

Шифр за ОП	<u>ВК.5</u>
Галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
Спеціальність	<u>053 Психологія</u>
Освітня програма	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>Другий (магістерський)</u>
Рік навчання	<u>I, семестр 2</u>
Вид дисципліни	<u>професійна підготовка, вибіркова</u>
Форма навчання	<u>заочна</u>

Біла Церква 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія батьківства та його психологічний супровід» складена відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 Психологія 05 Соціальні та поведінкові науки.

Автор-укладач робочої програми:

Торба Наталія Григорівна кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту, гарант ОП «Психологія»

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (протокол № 7 від 08 вересня 2021 р.)

Рекомендовано на засідання Ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (протокол № 1 від 28 вересня 2021 р.)

Затверджено Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (протокол № 7 від 29 вересня 2021 р.)

© Торба Н.Г., 2021 рік

© БІНПО ДЗВО «УМО», 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрями підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS –5	Галузь знань: 053 Психологія	Рік підготовки
	Спеціальність: 05 Соціальні та поведінкові науки	1
Загальна кількість годин – 150	Освітньо-професійна програма: «Психологія»	Семестр
		2
	Лекції	
	8	
	Практичні заняття	
	10	
	Самостійна робота	
	132	
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Індивідуальні завдання
		Творчі практичні завдання
		Вид контролю – залік

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить – 15 % : 85 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування професійних компетентностей, пов'язаних з психологічним супроводом батьківства, формування розуміння і здатності вирішувати складні задачі, завдання і проблеми, пов'язані з психологічним супроводом батьківства.

При вивченні дисципліни «Психологія батьківства та його психологічний супровід» вирішуються такі **основні завдання**:

- ознайомити із методологічними положеннями психології батьківства;
- розкрити психологічний зміст феномену батьківства та батьківської компетентності;
- вивчити основні психолого-педагогічні технології супроводу та формування батьківства;
- обґрунтувати значення батьківської компетентності у розвитку та вихованні дитини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Психологія батьківства та його психологічний суаповід» здобувачі вищої освіти повинні

Знати:

- основні теоретичні положення психології батьківства;
- психолого-педагогічні особливості батьківства;
- фактори формування батьківства;
- зміст та структуру батьківської компетентності;
- основні стилі батьківського виховання;
- основні концепції батьківської освіти;
- психодіагностичні методи дослідження батьківства;.

Уміти:

- на практиці проводити пошук інформації та аналізувати, систематизувати, узагальнювати її;
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту;
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання;
- розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії;
- презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень;
- розвивати батьківську компетентність.

Компетентності:

- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК 1)
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 3)
- Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 4)
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)(ЗК 6)
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК 7)
- Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.(ЗК 9)
- Здатність здійснювати практичну діяльність (психодіагностичну, консультаційну, корегувальну, психотерапевтичну, тренінгову, реабілітаційну, духовно-психологічну, ресоціалізаційну, прогностичну тощо) з використанням науково верифікованих методів та технік (СК 4)
- Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію, налагоджувати та підтримувати контакти з фаховими спільнотами, цінувати та поважати різноманітності та мультикультурності (СК 8)

- Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями. (СК 9)
- Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях, здійснювати психологічний супровід з урахуванням особливостей психоемоційних станів та світоглядних позицій та інші. (СК 10)

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

- Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, консультування, корекція, психотерапія тощо) проводити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість і ефективність власної діяльності, визначати провідні напрями надання психологічної допомоги та підтримки (РН 4)
- Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності (РН 6)
- Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх; отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість, організовувати та реалізовувати освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології (РН 7)
- Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності, демонструвати соціальну відповідальність та свідому поведінку, сповідувати гуманістичні та демократичні цінності (РН 10)

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Соціально-психологічні аспекти становлення шлюбу та сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства.

Історія розвитку шлюбних стосунків. Динаміка сімейних відносин в історії розвитку суспільства. Історичні аспекти дитинства. Концепція раціонального виховання. Національні особливості сімейних стосунків. Особливості розвитку української сім'ї. Сімейні традиції. Підходи до вивчення проблеми функціонування шлюбу.

Тема 2. Інститут батьківства та материнства як предмет психологічного аналізу.

Становлення батьківської ідентичності у чоловіка. Специфіка впливу батька на розвиток і виховання дитини. Вплив матері на розвиток і становлення особистості. Особливості виховання в сім'ї хлопчиків та

дівчаток батьками різної статі. Типології материнського ставлення. Вклад прабатьківської сім'ї в соціальний розвиток дітей

Тема 3. Установки і стилі батьківської поведінки

Типологія батьківського ставлення і стилів сімейного виховання. Типи взаємин матері й дитини. Концепція В.Мясищева (компоненти батьківського ставлення). Моделі батьківського ставлення. Типи батьківського ставлення, обумовлені психологічними проблемами батьків. Види жорстокого ставлення батьків до дитини.

Тема 4. Психодіагностика дитячо-батьківських стосунків

Загальна схема сімейної психодіагностики, сфокусованої на дитині. Методи психодіагностики дитячо-батьківських стосунків. Діагностика негативних проявів у поведінці дитини з позиції індивідуальної психології А.Адлера. Методи метафоричного спілкування з дітьми.

Тема 5 Діагностика особливостей сімейних взаємовідносин.

Використання проєктивних методик для діагностики сімейних взаємин («Моя сім'я», «Малюнок сім'ї», розфарбування психодіагностичних діаграм, метод незакінчених речень, інтерв'ю тощо). Психодіагностика подружніх взаємин («РОП», опитувальник «Шкала сімейної адаптації та згуртованості», методика «Мій лист чоловіку/дружині та інші»). Діагностика дитячо-батьківських взаємин («РАШ», «Аналіз сімейних взаємостосунків», методика діагностики батьківського ставлення.

4. Структура курсу та форма контролю знань

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			Годин				Балів (max)
			лк.	лаб.	пр.	СР	
Змістовний модуль 1 «Психологія батьківства та його психологічний супровід»							
	Лекція 1	Соціально-психологічні аспекти становлення шлюбу та сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства.	2				1

	Практичне заняття	Психологія батьківства та материнства.			2		10
	Самостійна робота	Становлення психології батьківства як складова науки.				26	8
	Лекція 2	Інститут батьківства та материнства як предмет психологічного аналізу.	2				2
	Практичне заняття	Батьківські ролі та функції			2		10
	Самостійна робота	Батьківська компетентність: зміст та структура				26	8
	Лекція 3	Установки і стилі батьківської поведінки	2				2
	Практичне заняття	Стилі батьківського виховання			2		10
	Самостійна робота	Батьківська освіта як чинник формування батьківської компетентності.				26	8
	Лекція 4	Психодіагностика дитячо-батьківських стосунків	2				2
	Практичне заняття	Особливості становлення батьківства в молодій сім'ї			2		10
	Самостійна робота	Материнство й батьківство. Батьківство у сучасній родині.				26	8
	Практичне заняття 5	Діагностика особливостей сімейних взаємовідносин			2		9
	Самостійна робота	Психологічна сутність шлюбу. Формування сімейної пари				28	
Всього за змістовний модуль 1 – 150 год.			8	-	10	132	100
Залік							25
Всього з навчальної дисципліни – 150 год.							

5. Теми і зміст лекційних занять

Тема 1. Соціально-психологічні аспекти становлення шлюбу та сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства.

Історія розвитку шлюбних стосунків. Динаміка сімейних відносин в історії розвитку суспільства. Історичні аспекти дитинства. Концепція раціонального виховання. Національні особливості сімейних стосунків. Особливості розвитку української сім'ї. Сімейні традиції. Підходи до

вивчення проблеми функціонування шлюбу.

Тема 2. Інститут батьківства та материнства як предмет психологічного аналізу.

Становлення батьківської ідентичності у чоловіка. Специфіка впливу батька на розвиток і виховання дитини. Вплив матері на розвиток і становлення особистості. Особливості виховання в сім'ї хлопчиків та дівчаток батьками різної статі. Типології материнського ставлення. Вклад прабатьківської сім'ї в соціальний розвиток дітей

Тема 3. Установки і стилі батьківської поведінки

Типологія батьківського ставлення і стилів сімейного виховання. Типи взаємин матері й дитини. Концепція В. М'ясищева (компоненти батьківського ставлення). Моделі батьківського ставлення. Типи батьківського ставлення, обумовлені психологічними проблемами батьків. Види жорстокого ставлення батьків до дитини.

Тема 4. Психодіагностика дитячо-батьківських стосунків

Загальна схема сімейної психодіагностики, сфокусованої на дитині. Методи психодіагностики дитячо-батьківських стосунків. Діагностика негативних проявів у поведінці дитини з позиції індивідуальної психології А.Адлера. Методи метафоричного спілкування з дітьми.

6. Теми та зміст семінарських/ практичних занять

Тема 1 «Психологія батьківства та материнства»

Практичні завдання

1. Розглянути компонентну структуру феномену батьківства.
2. Представити наукові дослідження в сфері батьківства вітчизняних та зарубіжних фахівців.
3. Визначити форми батьківства.

Література

Базова: 3, 5, 8; 9, 10, 12.

Додаткова: 1, 4, 5, 7,9. та самостійний відбір літератури.

Тема № 2. Батьківські ролі та функції

Практичні завдання

1. Представте характеристики батьківських ролей (батька).
2. Представте характеристики батьківських ролей (матері).
3. У чому специфіка виконання батьківських функцій.
4. Значення батьківських ролей та функцій у розвитку дитини.
5. Неперервна освіта - основа батьківської освіти.
6. Визначте що спільного й відмінного у виховних впливах батька й матері.

Література

Базова: 1, 6, 7; 9, 11, 14, 15.

Додаткова: 2, 3, 5, 7,9. та самостійний відбір літератури.

Тема № 3. «Стилі батьківського виховання»

Практичні завдання

1. Визначте прийоми ефективно взаємодії з дітьми.
2. Представте стиль батьківського виховання як запоруку повноцінного розвитку дитини.
3. Висвітліть існуючі класифікації стилів виховання.
4. В чому особливості дитячо-батьківських стосунків.
5. Типи виховних позицій.
6. Вплив батьківських позицій на виховний потенціал сім'ї.
7. Гендерний підхід в сімейному вихованні.

Література

Базова: 2, 4, 7; 8, 12, 13, 15.

Додаткова: 2, 4, 7, 9, 10 та самостійний відбір літератури

Тема № 4. Особливості становлення батьківства в молодій сім'ї

Практичні завдання.

1. Основні складові готовності до батьківства.
2. Батьківські цінності молоді.
3. Завдання та особливості молодій сім'ї (залежність від батьківської сім'ї, народження дитини тощо).
4. Вплив гендерних стереотипів на сімейні стосунки та батьківство.
5. Уявлення подружжя про ідеальних батьків

Література

Базова: 3, 6, 9; 10, 12, 14.

Додаткова: 1, 3, 5, 7, 8, 113. та самостійний відбір літератури

Тема № 5. Діагностика особливостей сімейних взаємовідносин.

Практичні завдання

1. Використання проєктивних методик для діагностики сімейних взаємин («Моя сім'я», «Малюнок сім'ї», розфарбування психодіагностичних діаграм, метод незакінчених речень, інтерв'ю тощо).

2. Психодіагностика подружніх взаємин («РОП», опитувальник «Шкала сімейної адаптації та згуртованості», методика «Мій лист чоловіку/дружині та інші)

3. Діагностика дитячо-батьківських взаємин («РАШ», «Аналіз сімейних взаємостосунків», методика діагностики батьківського ставлення тощо

Література

Базова: 3, 5, 8; 9, 10, 11, 13, 15.

Додаткова: 1, 4, 5, 9. та самостійний відбір літератури.

7. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів:

1. Підготовка до контрольних заходів – 12 год.
 2. Опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях – 94 год., виконання індивідуальних дослідницьких завдань – 26 год.
- Усього 132 год.

Перелік тем для самостійного опрацювання:

Становлення психології батьківства як складова науки

Батьківська компетентність: зміст та структура

Батьківська освіта як чинник формування батьківської компетентності

Материнство й батьківство. Батьківство у сучасній родині.

Психологічна сутність шлюбу. Формування сімейної пари.

Індивідуально-дослідницькі завдання в межах самостійної роботи спрямовані на формування і розвиток практичних умінь слухачів щодо застосування набутих теоретичних знань. Самостійна робота слухачів при виконанні індивідуально-дослідницьких завдань полягає у виконанні завдань для самостійної роботи до тем 1-5.

Результати опанування відповідного матеріалу перевіряються під час усного опитування, модульного (тестові завдання та перевірка завдань для самостійної роботи до тем 1-5 і підсумкового (залік) контролю знань.

Завдання для самостійної роботи до теми № 1

Тема: Становлення психології батьківства як складова науки.

Завдання:

1. Становлення психології батьківства як наукової дисципліни.
2. Предмет психології батьківства.
3. Співвідношення понять «батьківство» і «сім'я».
4. Визначення понятійного апарату теми (батьківство, материнство, батьківська компетентність, батьківські функції, усвідомлене батьківство).
4. Батьківство як інтегративним утворенням з позиції системного підходу.
5. Співвідношення батьківства з сімейною системою.
6. Феномен батківства.

Література

Базова: 2; 5; 9; 10, 12.,14,15.

Додаткова: 2; 3; 5, 7,9. та самостійний підбор літератури.

Завдання для самостійної роботи до теми № 2

Тема: Батьківська компетентність: зміст та структура

Завдання

1. Психолого-педагогічні особливості батьківства.
2. Змістовне наповнення та компонентна структура феномену батьківської компетентності.
3. Когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти.
4. Розвинена форма батьківства: ціннісні орієнтації, установки, очікування, ставлення, почуття, позиції, відповідальність, стиль сімейного виховання.
5. Організаційно-методичні засади формування батьківської компетентності.
6. Методологічний, організаційно-діагностичний, змістовно-процесуальний, підсумовуючий компоненти.
8. Дидактичні принципи та принципи неперервної освіти.
9. Зміст поняття «формування». Форми та методи роботи з дорослими

Література

Базова: 2,3; 7; 9; 11, 12,14, 15.

Додаткова: 2; 3; 7, 8,10. та самостійний підбор літератури

Завдання для самостійної роботи до теми № 3

Тема: 3. Батьківська освіта як чинник формування батьківської компетентності

Завдання:

1. Неперервна освіта - основа батьківської освіти.

2. Змістовне наповнення поняття «освіта» та структура освітнього процесу.
3. Специфіка навчання дорослих
4. Психолого-педагогічні особливості батьківства.
5. Змістовне наповнення та компонентна структура феномену батьківської компетентності.
6. Когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти.
7. Розвинена форма батьківства: ціннісні орієнтації, установки, очікування, ставлення, почуття, позиції, відповідальність, стиль сімейного виховання.

Література

Базова: 1, 2; 5; 7; 10, 11,13,14.

Додаткова: 2; 4; 6, 8,10 та самостійний підбір літератури

Завдання для самостійної роботи до теми № 4

Тема № 4. Материнство й батьківство. Батьківство у сучасній родині.

Завдання:

1. Соціально-культурний контекст виникнення феномена материнства й батьківства в цілому.
2. Основні напрямки досліджень в області вивчення материнства.
3. Біологізаторські позиції в трактуванні «материнського інстинкту».
4. Соціокультурна динаміка феномена батьківства. Батьківство в сучасній родині.
5. Поняття психічної депривації.
6. Материнська депривація.
7. Форми психічної депривації (емоційна, соціальна, сенсорна депривації) і їхній зв'язок з вихованням дитини поза родиною.
8. Психолого-педагогічна підтримка дітей, що виховуються без родини. Проблеми всиновлення.

Література

Базова: 1; 5; 9; 11, 12,13,15.

Додаткова: 1,2;4, 5; 7,9. та самостійний підбор літератури

Завдання для самостійної роботи до теми № 5

Тема 5. Психологічної сутності шлюбу. Формування подружньої пари.

Завдання.

1. Рівні готовності до шлюбу. Статеве виховання в сім'ї.
2. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу.
3. Умови створення психологічно здорової сім'ї. Особливості подружнього спілкування.
4. Вплив спілкування на стабільність сім'ї. Дефекти сімейного спілкування.
5. Форми сімейних стосунків. Теорії вибору шлюбного партнера.

6. Періоди формування подружньої пари.

7. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування (детермінація, мета, функції).

1. Прийняття рішення про вступ у шлюб. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування.

Література

Базова: 2; 7; 9; 10, 12, 13,14.

Додаткова: 3, 4; 5; 7,8,10 та самостійний підбір літератури

8. Методи навчання

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються презентації, які поєднують словесні та наочні методи навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти акумулювати знання.

Під час практичних занять застосовуються словесні та практичні методи навчання, які спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти здібностей пізнання, а саме: дискусії, індивідуальна та командна форма роботи, кейси.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

9. Система оцінювання навчальних досягнень

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою за видами навчальної діяльності.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	9
Участь у практичних заняттях (виступи, проблемні ситуації)	18
Самостійна робота (аналіз інформаційних джерел, опрацювання спеціальної літератури, виконання індивідуально-дослідницьких завдань)	53
Тестування за змістовими модулями 1 та 2	20
Екзамен	Сума балів за усіма видами робіт

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Четверик-Бурчак А.Г. Методичні вказівки для підготовки до практичних занять з вибіркової дисципліни «Психологічні проблеми батьківсько-дитячих стосунків». Дніпропетровськ: ПП Акцент. 2016. 32 с.

2. Экстренное психологическое консультирование. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [www. Psichology.vuzlib.org/ book](http://www.Psichology.vuzlib.org/book)

11. Питання для підготовки до заліку

1. Структура та функції батьківства.
2. Батьківство як соціальна роль.
3. Становлення дитячої особистості у сімейних взаєминах
4. Роль матері в соціалізації дитини.
5. Роль батька у соціалізації дитини.
6. Системний підхід до вивчення сім'ї.
7. Специфіка сучасного батьківства в контексті проблеми розвитку особистості.
8. Формування у молоді уявлень про сім'ю як необхідний етап підготовки до шлюбу.
9. Розвиток психодіагностики сім'ї в історичному параметрі
10. Соціально-психологічне вивчення сім'ї в сучасних умовах
11. Види неправильного виховання. Причини і наслідки
12. Розвиток дитини і дериґаційні впливи.

13. Ставлення до дітей у сім'ях з давніх часів і до наших днів.
14. Сім'я як еталонна система ціннісних орієнтирів дитини.
15. Дідусі та бабусі в системі сімейних стосунків.
16. Психологічні особливості батьківського ставлення до єдиної дитини.
17. Психологічні особливості багатодітної сім'ї.
18. Виховання в сім'ї дитячої самостійності.
19. Проблеми статевого виховання дітей.
20. Міфи про сім'ю та сімейні ролі.
21. Проблеми сучасної молоді української сім'ї.
22. Роль і значення сімейних функцій та їх психологічний аналіз.
23. Насилля в сім'ї.
24. Особливості подружніх стосунків в сім'ях, що мають хвору дитину.
25. Технології раннього виявлення сімейних проблем.
26. Психологічний портрет «проблемної» сім'ї.
27. Методи корекції шлюбно-сімейних стосунків.
28. Близькі та віддалені наслідки сімейного насильства.
29. Насильство в сім'ї як специфічна психічна травма.
30. Різновиди психологічної допомоги дітям жертва насильства.
31. Зарубіжні школи сімейної психотерапії.

12. Рекомендована література

Базова

1. Біла І.М. Відповідальне батьківство: соціально-психологічні аспекти. Запоріжжя: Гельветика, 2020. 278 с.
2. Булатевич Н. М. Організація діяльності психологічної служби : навчальний посібник. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 448 с.
3. Булатевич Н. М. Особливості формування сенсорного досвіду в пренатальний період. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Психологія. Педагогіка. Соціальна робота”. 2011. Вип. 2. С. 33-36.
4. Гантер Кларк-Філдс. (не)Щасливе батьківство. Чесна книга про виховання дітей. Харків: Віват, 2022. 224 с .
5. Джулі Літкотт-Гаймс. Як виховати дорослого: підготовка дитини до успішного життя. Київ: Наш формат, 2019. 360 с.
6. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/vikova.pdf
7. Петрановська Л. Таємна опора: емоційний зв'язок у житті дитини. Харків: Віват, 2020. 224с
8. Пренатальна психологія та психологія батьківства : методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни. Навчально-методична

- розробка / уклад. Н. М. Булатевич. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. – 40 с.
9. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. - К.: НАУ, 2011. - 271 с.
 10. Психологія сімейних взаємин: нав. посіб. / [М.С. Корольчук, ПП. Криворучко, В.І. Осьодло та ін.]; заг. ред. М.С. Корольчука. - К.: Ніка-Центр, 2010. - 296 с.
 11. Росс В. Грін. Вибухонебезпечна дитина. Новий підхід до розуміння надто емоційних дітей. Київ: BookChef, 2021. 304 с.
 12. Слюсар Л. І. Батьківство у системі відносин інституту сім'ї: сучасні трансформації, їх причини та наслідки / Л. І. Слюсар. *Демографія та соц. економіка*. 2016. № 2. С. 26-38.
 13. Do schema processes mediate links between parenting and eating pathology [Text] / A. Sheffield et al. // *Eur. Eat. Disorders Rev.* 2009. No. 17. - P. 290-300.
 14. Hens, K. Raising self-controlled children. A philosophical analysis of neuroscience and social psychology perspectives [Text] / K. Hens, D. Cutas / in D. Horstkotter (ed.) *Parental responsibility in the context of neuroscience and genetics*. NY: Springer Academic Publishing, 2017. P. 73-90.
 15. *Handbook of Prenatal and Perinatal Psychology: Integrating Research and Practice* / Ed. By Evertz K., Janus L., Linder R. Springer International Publishing, 2020 33. *The Oxford Handbook of Perinatal Psychology* / Edited by A. Wenzel. Oxford University Press, 2016. 712 p.

Додаткова

1. Брага Є. О. Уявлення про батьківство: аналіз поняття та дослідження. *Вісн. Одес. нац. ун-ту. Психологія*. 2013. Вип. 22, ч. 1. С. 45-52.
2. Бріш К.Г. Розлади прив'язаності: від теорії до терапії: (посібник). Львів, 2012. 314 с.
3. Булатевич Н. М. Психологічні аспекти супроводу батьківства. *Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць*. Вип. 743. Педагогіка та психологія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. С. 15-19.
4. Глушко, О. І. Вибрані лекції з дисципліни «Психологічні проблеми батьківсько-дитячих стосунків» [Текст]. Д.: РВВ ДНУ, 2019. 56 с.
5. Гроф С. Психологія майбутнього: уроки з сучасних досліджень свідомості. Львів: Афіша, 2015. 238 с.
6. Курило І.О. Батьківство у демографічному контексті: методологічні засади дослідження та деякі тенденції розвитку. *Демографія та соц. економіка*. 2016. № 3. С. 11-22.
7. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник. Вид. 2-е, стер. Київ:

Кондор, 2015. 469 с.

8. Седих К. Психологія сім'ї: навч. посіб. / К. Седих. 2-ге вид. К.: ВЦ «Академія», 2017. 192 с. (Серія «Альма-матер»)
9. Соціалізація і ресоціалізація особистості в умовах сучасного суспільства : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (11–12 листопада 2016 р., м. Київ) / за ред. О. І. Власової та ін. Київ : Віваріо, 2016. С. 168–169
10. Komurcu, B. An examination of parenting styles and early maladaptive schemas on psychological symptoms / B. Komurcu, S. Akdur // International Psychological Applications Conference and Trends, Budapest, Hungary, April 29-May 1, 2017. № 1 (1). P. 326-328.

Інтернет-ресурси

1. <http://psychology.vuzlib.net/>
2. http://4ua.co.ua/psychology/ya3bd78a4d43a88421316d27_0.html
3. https://pidru4niki.com/1584072037047/psihologiya/vikova_psihologiya
4. Украинский консультационный кризисный центр для молодежи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.krizisam.net>.